

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 21 / Temmuz-Ağustos 2010

Yönetimden

Bin bir sorunla boğuşan okullarımız, bir yılı daha geride bıraktı. Milyonlarca öğrenci ve öğretmenimiz yılın yorgunluğunu atmak için tatil-deler. Onlara iyi dinlenceler diliyoruz.

Bu arada ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıflarda uygulanan “Seviye Belirleme Sınavı” (SBS) kaldırıldı. Niçin konulmuştu, neden kaldırıldı bunu anlamakta zorlanıyoruz. Ne yazık ki sık sık değişen yasalar ve yönetmelikler sonunda eğitim yapboz tahtasına, çocuklarımız denek durumuna getirildi. “Dershanelere gitmeyi engelleyeceğiz” diye konulan SBS, sonuçta dershanelere daha fazla öğrencinin gitmesine neden oldu.

Ortaöğretimde yeni bir gelişme de, Anadolu Liselerinin sayısının çoğaltılması oldu. Şimdi artık liseler ya Anadolu Lisesi oluyor, ya da Meslek Lisesi... Bu uygulama kaç yıl sürecek? Onu kaç yıl sonra kaldıracaklar? Bilemiyoruz...

Ortaöğretim okulları dinlenceye girerken, ÖSS'nin adı LYS oldu. Öğrenciler neredeyse her dersten tek tek sınava girdiler. Her hafta sonu sınav stresini bir kez daha, bir kez daha yaşadılar.

Ne yazık ki, gençlerimizin asıl sorunu, en güzel yıllarını verdikleri okullarımızdan mezun olduktan sonra başlıyor. Bu kez “iş bulabilme sa-vaşı” başlıyor ve galiba en zor olanı da bu...

Geçtiğimiz günlerin acı kaybı; Anadolu aydınlanmasında çok önemli yeri olan, Köy Enstitülerinin dostu İlhan Selçuk'u kaybettik. İlhan Selçuk düşünceleri, yazıları ve egemenler karşısında dik duruşu ile bize hep örnek oldu, aydınlık iz bıraktı. O da; tıpkı Mustafa Necati gibi, Safet Arıkan gibi, Yücel gibi, Tonguç gibi yolumuzu aydınlatmaya devam edecek...

Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'u ölümünün 50. yılında saygı ve özlemle andık. Bu yıl onun mezarına, kurduğu 20 Köy Enstitüsünün bahçesinden toprak getirttik. Bu konuda yönetimden Ali Kınacı arkadaşımızı görevlendirdik. Ali Kınacı

her enstitü çevresinden bir arkadaşıla iletişim kurdu. Bu yolla gelen topraklar Tonguç'un mezarına ulaştı. Bu konuda arkadaşımıza ve emeği geçen tüm dostlarımıza teşekkür ediyoruz...

İsmail Hakkı Tonguç, yalnız 50. yılında değil, gelecekte de daha büyük saygı ve özlemle anılacak. Onun yazdıkları, söyledikleri ve yayınladığı yapıtlar hiçbir zaman unutulmayacaktır.

Bu sayıyla birlikte bültenimiz 21. sayıya ulaşıyor. Bültenimizin her sayısını 1200 adet basılı olarak postayla, elektronik ortamda da 2000 kişiye ulaştırıyoruz. Ayrıca Vakıf İnternet sitemizde tüm sayılarını yayınlıyoruz.

Bültenimiz, Vakfımızla üyelerimiz, Vakfımızla gönül dostlarımız arasında iletişimi sağladığı gibi, yeni dostlara ulaşmamızı da sağlıyor.

Bültenimizin her sayısını büyük bir titizlikle hazırlıyoruz. Köy Enstitüleriyle ilgili yanlışlık yapmamak için büyük özen gösteriyoruz. Son yıllarda Köy Enstitüleriyle ilgili yayınlanan kimi dergi ve kitaplardaki kimi yazıları gördükçe bu konuda üzerimize büyük iş düştüğünün de farkındayız...

Bu arada, bülten konusuna değinmişken, bültenin basım ve posta masrafı Vakfımıza ek bir yük yüklüyor. Bu yükü sizlerle paylaşmak çalışmalarımızı daha da artıracaktır.

Halkımızın binlerce yıldır sürdürdüğü “İmce” kültürünü bültenimiz için de yaratmalıyız. **Miktarı hiç önemli değil, küçük – büyük bağışlarınız bizi hedeflerimize ulaşmada daha da özgür kılacaktır.**

Yönetim olarak dergi çıkarma fikrini de aklımızın bir köşesinde hep canlı tutuyoruz. Köy Enstitülerinde uygulanan eğitim yöntemleri, ilkeleri ve günümüz eğitim sorunları konularında özenle hazırlanacak bir dergiye gereksinim vardır. Bunu sağlayacak olan da; siz üyelerimizden ve gönül dostlarımızdan aldığımız güç olacaktır.

Yeni sayımızda görüşebilmek dileğiyle...

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Bölgesellik

Köy Enstitülerini bölgesel kurumlar olarak düşünüp yapılanmaya ona göre planlamak Türkiye eğitim sistemine yeni getirilen bir uygulamadır, bir ilktir. Klasik sistemde bakanlıkça, valiliklerce, milli eğitim müdürlüklerince yapılması öngörülen birçok görevler köy enstitüleri müdürlüklerine aktarılmıştır. Böylece işlerin kırtasiyeciliğe boğulmadan kısa yoldan bitirilmesi imkanı doğmuştur.

Türkiye enstitü sayısı kadar bölgeye ayrılmıştır. Her enstitünün 2-4 ili kapsayan bir bölgesi vardır. Her enstitü, öğrencilerini bölgesi köylerinden alır, mezunlarını bölgesindeki köylerde görevlendirirdi. Mezunlarına devamlı ilişkidir, onlara yardımcıdır, iş başında yetişmelerini sağlardı. Bölgenin eğitiminden bütünüyle sorumludur. Okullaşmanın planını yapar, bölgenin özelliğine göre programlarda değişiklikler yapabilirlerdi.

Üç sınıflı eğitimli okuldan Yüksek Köy Enstitüsü'ne kadar bütün kurumları içine alan bir sistemden söz edebiliriz. Köy Eğitim Sistemi. (KES)

Köy Enstitüleriyle ilgili yapılan çeşitli toplantılarda köy enstitülerinin aynı zamanda bir sistem oluşu üzerinde çok durulmaz. Konuşurken ve yazarken köy enstitüsü sözü bazen sistem anlamında bazen 20 enstitüden biri anlamında kullanılır. Sistemi birbiriyle uyumlu çalışan kurumlar bütünü olarak anlıyoruz.

1946'ya kadar açılmış olan 20 köy enstitüsü KES'in kurumlarından biri ama önemli biriydi. Başka kurumlar da vardı. Sistem iyi çalışır da başarılı olursa geniş kitle, o zaman köyde yaşayanlar, bilinçlenecek, yönetime ortak olmayı isteyebileceklerdi. Sistem, sonu buraya varacak şekilde yapılandırıldı, çalışmaya başladı. Egemen güçleri asıl korkutan da buydu. Türkiye nüfusunun çok küçük bir parçasını temsil eden egemen olmuş, kuralları saptayan konumuna gelmiş güç nasıl kendi konumlarının devamlarını sağlayacak düzenlemeyi yapıyorlarsa, geniş kitle temsilcileri yönetime gelirse onların, o kitleye düşünerek getireceği kurallar ister istemez azınlığın düzenini bozabilecekti. Öyleyse, geniş kitlenin egemen güç haline gelmesi engellenmeliydi. Nasıl olmuşsa olmuş düzeni değiştirebilecek bir kurumlaşma başlatılması, buraya doğru yol alınmaktaydı. Buna engel olunmalıydı. Varsın Türkiye'ye gerçek demokrasi gelmeyecekse gelmesindi, halk cahil kalacaksa kalsındı.

Bölgesel oluşun yararları: Köy enstitülerinin bölgesel kurumlar oluşu pratikte bazı yararlar sağlamaktaydı. Milli eğitimin genel amaç ve ilkeleri bütün enstitülerde aynı olmak koşuluyla:

1- Programlarda bölge koşullarına uygun değişiklikler yapılabilirdi.

a) Her köyde okul olmadığından ilkokul mezunu bulmakta güçlük çekilen bölgelerde eğitimli okul mezunları enstitülerin hazırlık sınıflarına alınıyor, ilkokul enstitüde bitiriliyor, enstitüye kayıtları ancak o zaman yapılıyordu.

b) Tarım ders ve çalışmaları için seçilen konular bölgenin özelliğine göre değişebiliyordu. Bir bölgede hayvancılık öne çıkarken, başkalarında balıkçılık, sebzeçilik, meyvecilik öne çıkabiliyordu. Bir bölgede pamuk, başkasında üzüm incir üretimi ön plana çıkabiliyordu.

2- Bölgesellikle merkezîyetçilikten kısmen uzaklaşmış oluyordu. Bir çok sorun yerinde daha çabuk çözülebiliyordu. Uzun yazışmalara gerek kalmıyordu.

3- Fırsat ve olanak eşitliği daha gerçekçi sağlanıyordu. Enstitüye girebilmek için Diyarbakır'ın bir köyünde okulunu bitiren öğrenci, İzmir'in daha gelişmiş köyündeki okulu bitirenlerle yarışmıyordu. Yarış aşağı yukarı aynı düzeydeki çocuklar arasında oluyordu. Genel planlama gereği 1955-56 öğretim yılı sonunda okulsuz köy, öğretmensiz okul kalmayacağından, en azından ilköğretim alanında bölgeler arasındaki dengesizlik o sürede giderilmiş olacaktı.

4- Öğretmen yetiştirmede nitelik sağlamak, öğretmenleri işbaşında yetiştirmek kolaylaşıyordu. Enstitüyü bitiren öğretmen adayı yetiştirdiği enstitünün bölgesinde görev yapacaktı. Onun başarılı ya da başarısız oluşu yetişmesi ile ilgiliydi. Başarısızlığı enstitü yönetiminin başarısızlığı anlamına geleceğinden enstitüde öğrenciyi en iyi şekilde yetiştirmek adeta zorunlu oluyordu. Benzer şekilde öğretmenin köyde başarılı oluşu enstitünün başarısı anlamına geleceğinden, enstitülerin bölgesindeki eğitimci, öğretmen ve köylerle ilişkisi kesintisiz devam ediyordu. Eğitimci ve öğretmenleri işbaşında yetiştirmek de bu ilişkinin gereği idi.

Köy enstitüleri bölgesine giren köylerin sadece ilköğretiliyle değil, o köylerin kalkınmasıyla da ilgilendiğinden bölgeler saptanırken bölgenin nüfus yoğunluğu, iklim koşulları, köylünün tarımda başlıca uğraş konuları dikkate alınıyordu.

Bölgesellik bugün de uygulanabilir. Örneğin ildeki bir üniversite bölgesel üniversite olarak görev yapabilir. üniversite eğitimde, sağlıkta, tarımda başka dallarda köy enstitülerinde olduğu gibi bölgeden sorumlu tutulabilir.

Köy Enstitülerinde Yaz Tatili

Talip Apaydın

Köy Enstitülerinde bugünkü gibi yaz tatili kavramı yoktu. Köy Enstitüsü bütün yıl açıktı ve aynı hızla çalışırdı. Yaz aylarında sınıfları sıra ile birer buçuk ay izine gönderilirdi. Tarım çalışmaları, yapı inşaat işleri, atölyeler, öbür sınıf öğrencileri tarafından hiç aksatmadan sürdürülürdü. Hatta bir ölçüde dersler kurslar da sürerdi. Bütünlemeye kalan öğrenciler belli saatlerde çalıştırılırdı. Köy Enstitüleri zaten kuruluş aşamasında idi. Yüzlerce dönüm topraklar işlenecek, sular getirilip yeşertilecek, ağaçlar dikilip büyütülecek. Gereksinim duyulan eksik binalar yapılacak, (bunların harcı, kumu, tuğlası hazırlanacak), santral kurulup elektrik üretilecek, atölyeler, öğretmen lojmanları tamamlanacak, hayvanlara, tavuklara bakılacak...

Ben Köy Enstitüsü öğrencisi olarak bu işlerin hepsinde çalıştım. Duvar ördüm, sıva badana yaptım, toprak belledim, tırmıkladım. Ekip biçtiğimiz sebzeleri meyveleri topladım. Tavukları yemledim, kümesi temizledim. Bu işleri öğretmen öğrencisi birlikte yapınca çok da zevklidir. İnsan hiç yorulmaz. İmece havası...

Sıramız gelip de yaz iznine çıkınca, köyde tam iş zamanı. Gene çalışırdık elbet. Babalarımıza yardımcı ederdik. Ev halkı çalışırken bizim boş durmamız olur mu? Hem de tarlada harmandan en ağır işleri yüklenirdik. Hiç unutmam babam Enstitüye dua ederdi, “tam iş zamanı yolladılar seni sağolsunlar...”

Yaz aylarında çevre köylerine, okul yapım işlerine yardıma gönderilirdik. Sırtımızda battaniyelerimiz, elimizde kumanyalarımız. Köylüye hiç yük olmadan çevre köylerde çalışırdık. Hatta anımsarım, yardıma muhtaç, kocası askerde kadınlara, ya da yaşlı insanlara, tarlada harmanda yardım ederdik.

Asıl unutulmaması gerekli, önemli etkinlik, öbür kardeş Köy Enstitülere giden yardım ekipleriydi. Yeni kurulmakta olan Köy Enstitülerinde gidip bir bina yapmak, temelden çatıya bitirip, oradan ödül olarak yurt gezisine çıkmak.. Çok yararlı ve ilginç bir buluştu. Bunlar hep Genel Müdür Tonguç’un anlayışından kaynaklanıyordu. Sonradan öğrendik. Örneğin biz 35 kişi-

lik Çifteler ekibi yeni kurulmakta olan Savaştepe Köy Enstitüsüne gönderildik. Savaştepe’ye ilk kazmayı biz vurduk. Kocaman bir bina yaptık. Enstitüye alınan öğrenciler ilkokulda kalıyorlardı. Sonra bizim yaptığımız binaya taşındılar. O öğrenciler ile nasıl kaynaştık, arkadaşlıklar kurduk. Hiç unutulmaz...

Sonrası ödül olarak uzun bir yurt gezisine çıktık. Balıkesir, Bandırma üzerinden vapurla İstanbul... Birkaç gün kaldıktan sonra Edirne... Beni çok etkileyen, unutulmaz bir geziydi. Edirne’de Selimiye Camisinin minaresine çıktık. Orada taşları birbirine bağlayan kurşun tutanaklardan birisine toplu iğne ile adım kazıdım. Hâlâ durur mu, bilmiyorum. Bir daha gidip kontrol edemedim. İstanbul’da camiler, müzeler, Boğaz... İlk gördüğüm için nasıl etkilenmişim, kendimi nasıl değişmiş buluyordum, anlatılır gibi değil. “En güzel coğrafya eğitimi, gezip görmekle olur” sözü Tonguç’undur. Bize uyguladı ve gerçekten yararlı oldu. Sonraki yazlarda da başka yörelere geziler yaptık ve görerek, tanıyarak ülke sevgimizi pekiştirdik.

Yalnız Savaştepe değil, birçok enstitüler kardeş enstitülerin katkıları ile, birer bina yapmaları ile kuruldu. Hele Hasanoğlan... Hemen her Köy Enstitüsünden gelen ekiplerle yaşama geçirildi. Yaptıkları binanın kapısına kendi enstitülerinin adını taşıyan bir levha asıp gittiler.

O ekipler mutlaka bir yurt gezisine katıldılar. Yerel halk türküleri, ulusal oyunları başka yörelere taşıdı. Bu ekipler yoluyla tüm yurt yüzeyine yayıldı. Müthiş bir iletişim gerçekleşti. Karadeniz horonları Antalya’da, Ege zeybekleri Kars – Cılavuz’da oynanır oldu.

Köy Enstitülerinin yaz dinlenceleri doğru ve bilimsel eğitimin en yararlı dönemleri oldu denebilir. Eğitim, yaz kış aynı ciddiyetle uygulandı. Bugünkü açıdan bakınca nasıl yararlı ve dolu çalışmalardı, efsane gibi...

Vakfımızdan Haberler

- 29 Mayıs 2010 tarihinde, İzmir Seferihisar Belediyesi - Akşit Kültür Merkezi ve Vakfımızın ortaklaşa düzenlediği “Köy Enstitüleri” etkinliğini Seferihisar/ Ürmez’de gerçekleştirdik. Etkinliğe Vakfımız adına Başkanımız Erdal Atıcı, Mustafa Aydoğan ve İlhan Alkan katıldılar.
- 18 Haziran 2010 tarihinde CHP Çankaya İlçe Başkanı Gökalp Cudi Çalışkan, CHP Çankaya İlçe Eğitim Komisyonu Başkanı Bilgin Tuna ve Eğitim Komisyonu Üyeleri Vakfımızı ziyaret ettiler. Ülkemizde eğitim sorunları ve çözüm önerileri üzerine konuşuldu. 2010 Ekim ayında yeniden bir araya gelmesi kararlaştırıldı...
- Üyelerimizden Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği Başkanı Prof. Dr. Güler Yalçın’ın babası, Kepirtepe Köy Enstitüsü Mezunu Hüseyin Yalçın’ı kaybettik. Yalçın ailesine başsağlığı diliyoruz...
- 23 Haziran 2010 tarihinde, Ölümünün 50. yılında Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç’u etkinliklerle andık.

18 Haziran 2010 CHP Çankaya İlçe Başkanı Gökalp Cudi Çalışkan ve Eğitim Komisyonu Bşk. Bilgin Tuna Vakfımızı ziyaret ettiler...

- Saat: 13.00’de mezarı başında yapılan saygı duruşu ve konuşmalardan sonra 20 Köy Enstitüsünden getirilen topraklar, anma etkinliğine katılanlar tarafından Tonguç’un mezarına serpidi.
- Tonguç için ikinci etkinlik Petrol İş Ankara Şubesi Konferans Salonunda gerçekleştirildi. Günay Güner’in türkülerle katkı sağladığı etkinliğin açılış konuşmalarını Eğitim Sen Genel Başkanı Zübeyde Kılıç ve Ankara Emekli Öğretmenler Derneği adına Abdurrahim Gürel yaptı. “Çeşitli Yönleriyle Tonguç” konulu etkinliğin konuşmacıları: Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı, Prof. Dr. Mehmet Tomanbay ve Ufuk Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Sabiha Hakan’dı. Etkinliği izleyen Mahmut Makal da, izleyicilere Tonguç’u, Tonguç’la ilgili anılarını anlattı.
- Mustafa Ekmekçi 21.05.5020 cuma günü ölümünün 13. yıldönümünde anıldı.
- Eğit-Der Eskişehir Şubesi’nin kuruluşunun 71. yıldönümü etkinliği gereği 26 Nisan 2010’da Hasanoğlan’a gezi düzenlendi.

CHP Çankaya İlçe Başkanı ve Eğitim Komisyonu üyeleri Vakfımızda

23 Haziran 2010 İsmail Hakkı Tonguç’un mezarı başında anma etkinliği

23 Haziran 2010 Tonguç’u anma etkinliği panel öncesi Prof. Mehmet Tomanbay, Eğitim Sen Genel Başkanı Zübeyde Kılıç, Başkanımız Erdal Atıcı

Neler Okuyalım

Mehmetçik Mehmet

Ali KINACI

01 Aralık 1942 Salı günü, Kızılçullu Köy Enstitüsü mezunu 70, çifteler Köy Enstitüsü mezunu 33 kişi olmak üzere toplam 103 kişinin katılımıyla bir kurs açılır. Bu kursla Yüksek Köy Enstitüsü kurulmasına başlanılmıştır. 05 Mart 1943 Cuma günü yapılan oylama sonucunda 52 kişi kurstan ayrılarak köylerine dönmüştür. 51 kişi de kurslara devam etmiştir. M.E Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğünün 01 Haziran 1943 tarih ve 1509 sayılı yazısına ekli Yüksek Köy Enstitüsü Talimatnamesi M.E Bakanlığının 24 Temmuz 1943 tarihli onayı ile 375 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde bugünkü anlamı ile Köy Üniversitesi kurulmuş oldu.

Öğretim Yılı	Kız	Erkek	Toplam
1944-45	-	42	42
1945-46	2	64	66
1946-47	13	84	97
Hakeden son mezunlar	3	5	8
Toplam	18	195	213

kişi mezun olmuştur. 27 Kasım 1947 gün v 6/28696 karar ile Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmıştır. Kapatılma üzerine 158 öğrenci dengi başka okullara gönderilmiş, 3 öğrenci de ölmüştür. Burada okuyan gençlerin tamamına yakını tanınmış yazar, çizer, bilim adamı, siyasetçi ve mesleğinde çok başarılı- tanınmış kişiler olmuşlardır. Mehmet BAŞARAN 1945-46 mezunudur. Ülkemizin yaşayan onur kaynağıdır.

Kitapta olaylar 40 başlık altında anlatılmıştır. Güller başlığındaki olaylar- Kırmızı Güller alt başlığı, Ge-

çiyor Geçmez Sandığımız Günler başlığındaki olaylar – Sabahattin Ali Nasıl Öldürüldü alt başlığı ile sürdürülmüştür. Usta çizer Tan Oral tam sayfa halinde çizdiği 7 resimle olayları resmetmiştir.

BAŞARAN, atandığı Aksu Köy Enstitüsünde görevine başlamıştır. Nisan 1947 tarihinde 6 öğretmen arkadaşları ile askere çağrılır. Oysa böyle bir sorunu yoktur. “sevinemiyordum ben. Albay haklıydı. Ama gene de bir bit yeniği vardı. İşin içinde. 1946’nın başımıza sardığı hükümeti tanımıyordu o. İkinci Dünya Savaşı’nın karaborsacıları, vurguncuları, toprak ağaları borularını öttürüyordu şimdi. Demokrasi (!) onlara yaramıştı. Köylülere okul yaptırmayı ”zulüm” Enstitülerde gerçekleştirilen eğitim atılımını “komünistlik” sayıyorlardı. Görülmedik bir kıyım başlamıştı. Milli Eğitimde... “Yaka numaram 1152.” Düzcesi enstitüler kuruldukları günden beri efendilerin kışlarına batıyor. Savaş içinde göz yumdular da. Şimdi daha çok korkmaya başladılar bu batmadan...” Çavuş çıkarılma, demokrasi söylemleri günümüz gibi değil mi? 1946 – 47 dönemi mezunu Elif Hatun EFE ile olan evliliğine ulaşan ilişkileri. Ne de güzel anlatılmış. Dönem arkadaşları ile ilişkileri, onları tanımlamaması. Hatta iki bayan arkadaşlarının da askere çağırılması. İhanet, döneklık, ahlaksızlık, korkaklık, düzenbazlıklar, yanında yaşanan güzelliklerin anlatımı. Güncelliği ile mutlaka okunmalıdır.

Mehmetçik Memet – Mehmet BAŞARAN – Okar Yayınları: 20 – Türk Yazarları Dizisi: 12 – Birinci Baskı: 1978 – 12.5 x 19.5 boyutunda – 278 sayfa

29 Mayıs 2010 Seferihisar Akşit Kültür Merkezi etkinlik öncesi İlhan Alkan, Tevfik Akşit, Erdal Atıcı, Mustafa Aydoğan

29 Mayıs 2010 Seferihisar Köy Enstitüleri etkinliği İlhan Alkan, Erdal Atıcı, Mustafa Aydoğan

Neler Okuyalım

“TBMM Görüşmelerinde ve Şura Toplantılarında Köy Enstitüleri”*

Zarife SAKARYA

Büyük emek ve özveri ile kurulan ama kısa sürede yok edilen, adları önce efsaneleşen sonra ağıza alınmaları bile suç sayılan, öğrenmeyi üretim içinde gerçekleştirirken, üretimden uzaklaştırılan, karanlıklar içinden aldığı çocukları o karanlıkları yok edecek ışıklarla donatıp, ülkesini aydınlatmaya çalışırken ışıkları söndürülen, Köy Enstitülerinin kuruluşu ve yıkılışları ile ilgili şimdiki kadar pek çok şey söylendi. Kuruluşu için gösterilen çabalarla ilgili olarak ilk elden kaynaklar - özellikle H. Ali Yücel ve İ. Hakkı Tonguç’un yazdıkları, hazırladıkları raporlar v.b. – kitaplaştırıldı. Ama kapatılma süreci hep bir sis perdesinin arkasında kaldı. Vakfımız çıkardığı son kitabı ile 60 yıl sonra ortaya çıkardığı gerçeklerle bu sis perdesini ortadan kaldırma konusunda büyük bir adım attı.

TBMM de ve Eğitim Şuralarında neler konuşuldu, görüşüldü. Köy enstitülerinin açılmasına ve kapatılmasına nasıl karar verildi?

Enstitülerin açılışına destek verenler koşullar değiştiğinde desteklerini sürdürdüler mi?

Enstitülere karşı çıkanlar hangi gerekçelerin arkasına sığındı?

İktidar değişikliği, düşüncelere nasıl yön değiştirtti?

Bu ve buna benzer soruların yanıtlarını artık Vakfımız yayınları arasında yerini alan “**TBMM Bütçe Görüşmelerinde ve Milli Eğitim Şuralarında Köy Enstitüleri (1935-1954)**” adlı kitapta kolayca bulabileceksiniz.

Kitap 1935 yılının ve öncesinin kısa bir değerlendirmesiyle başlıyor. Osmanlı’dan alınan eğitim mirası ve elde olanları saptayan 1935 Raporu özetle veriliyor. Daha sonra 26.05.1936 tarihinde gerçekleştirilen Meclis görüşmeleri ile Enstitülerin hazırlık dönemleri yer alıyor. Bu görüşmede Milli Eğitim bakanı Saffet Arıkan’dır. İlk, orta hatta yüksek öğretimle ilgili olarak yaptığı konuşmada şunları söyler:” **Arkadaşlar biz maarif işini evvela şu cepheden mütalea ediyoruz. Vatandaşa vereceğimiz bilgiyi maddi hayatında kendisine faydalı kılmak. Bizim esas prensibimiz budur. Bunun için takip ettiğimiz sıra da şudur: Evvela, bu görüşe göre vatandaşa ne gibi malumat ve bilgi vereceğiz. İkincisi, bu bilgiyi hangi hoca vasıtasıyla vereceğiz. Yani evvela bir program sonra bir muallim. Daha sonra da , yani bu iki esas mevcut olduktan sonra, mektep açmak.Sıra böyle geliyor. İkincisi: Memleketteki realite nedir, bu günkü vaziyet, durum nedir. Bunu tetkik edip buna göre çare ve tedbir bulmak.”** (S.29)Bu bölüm 25.05.1939 tarihli Meclis görüşmesi ile sona eriyor. 1. Maarif Şurasının tutanakları da bu bölümde yer alıyor.

Köy Enstitüleri Dönemi olarak adlandırılan 3. bölüm „Köy Enstitüleri Yasası”nın kabul edildiği 17 Nisan 1940 tarihi ile milletvekili seçimlerinin yapıldığı 1946 yılı öncesi 24.12.1945 tarihli Meclis görüşmesini kapsıyor.Bu dönem içindeki ilk görüşmelerde tarım derslerinin gerekliliği ve programda daha fazla yer alması,kız çocuklarının okutulması, köy enstitülerinin işleyişinden duyulan memnuniyetler,köylere daha çok öğretmen verilmesi,verilecek iş eğitimi ile iş ahlakının geliştirilmesi, Tarih öğretimi,ders kitabı yazımı gibi konular üzerinde du-

rulur. Daha sonra hava yavaş yavaş değişmeye başlar. Değişimin en belirgin ayak sesleri 2. Milli Eğitim Şurasında duyulur.Tonguç yapılan eleştirileri yanıtlarken şunları söyler:”...**köy enstitülerinde çocukları tamamen istenilene uygun bir şekilde çalıştırmaktayız,fakat muhterem komisyonun müzakerelerinden ve ifadelerinden şüpheleniyorum.Ve bu tarz çalışma alanlarına mayın dökme gibi bir hadise seziyorum**”(s.158)

Döşenen mayınlar 23.05.1945 tarihli Meclis görüşmesinde Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile Emin Sazak arasında geçen konuşmada daha da belirginleşir.H.Ali Yücel konuşmasının bir yerinde “...**Çünkü ilk öğretim davası milletlerin olgunluğunu ispat etme davasıdır. İlköğretim davası feodal sistemle kendisini idare etmek isteyenlerin samimi olarak istemeyeceği bir davadır.**”(s.193) der.

Muhalef sesler giderek daha da yükselir. Köy enstitüleri eften püften şeylerle sürekli eleştirilir. Açılmasını alkışlayanlar, benim düşüncem bu değildi demeye başlarlar. Bunun tipik bir örneğini M.R.Tarakçıoğlu’nun konuşmasında görürüz.”...Ben köy enstitülerinin aleyhinde değilim.Bilakis çok lehindeyim...Ancak bu işte biraz hayale kapılmıştır...Benim kanaatimce zaten öğretmene sanatkar olması lüzum da yoktur.Demirci olacakmış, olmaz efendim.Öğretmen denilen adam dünyanın her tarafında yazdırır okutur.Amma bir şekilde yazdırır okutur. Çocuk öğrenir...Yok efendim biz bunlardan tek bir şey alacağız.Köylü çocuklarını iyi okutsunlar ve onlara milliyetini öğretsinler,onlara milli tarihimizi öğretecekler, onlara dillerini öğretecekler.Köy enstitülerinin karakteri bu olmalıdır.”(s.289)

Kitabın son bölümü Enstitülerin kapatılma sürecine ayrılmış.Bu bölümde 3., 4. ve 5. Milli Eğitim Şuraları ile Meclis görüşmeleri yer alıyor. Bu bölümde yer alan her görüşme her konuşma ilginç ve ibret dolu. Ama sanırım en ilginç 60 yıl sonra gün ışığına çıkan 19.11.1951 tarihli gizli oturum.

Vakfımızın 60 yıl sonra gün ışığına çıkardığı gerçekleri **Mustafa Aydoğan ve Erdal Atıcı yayına hazırladılar.** Kitap hazırlanırken o günlerin yazım kurallarına dokunulmadı. Yalnızca bugün kısmen ya da tamamen kullanılmayan eski sözcüklerin Türkçe karşılıkları kullanıldı. Kitabın basımına köy enstitülü bir babanın oğlu olan **Karacan Dershanelerinin sahibi Hasan Karacan destek verdi.** Emeği geçen herkese teşekkür ederiz. Şimdi sıra okuyucularda. Köy enstitüleri ile ilgilensin ilgilenmesin toplumunu tanımak zorunda olan herkesin elinin altında bulunması gereken bir kitap. Kitabı Vakfımızdan edinebilirsiniz.

(*) “TBMM Bütçe Görüşmelerinde ve Eğitim Şuralarında Köy Enstitüleri” (1935–1954) Hazırlayanlar: Mustafa Aydoğan – Erdal Atıcı, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları Şubat 2010

Yitirdiklerimiz

- 1- Hasan Altun, 1947- Pazarören 10. Mayıs. 2010
- 2- Hüseyin Yalçın, 1944-45 Kezirtepe K.E Mezunu 26. Haziran 2010
- 3- Ahmet Ünal, 1944 Kezirtepe K.E Mezunu 27 Haziran 2010
- 4- Niyazi Baykal, Hasanoğlan K.E. Mezunu 24 Haziran 2010
- 5- Kerem Güneş, 1947 Hasanoğlan K.E. Sağlık Kolu Mezunu (18. Dönem Kars milletvekili). Vefatı 06.07.2010.

Vakfımız üyelerinden,
Köy Enstitülerini Araştırma
ve Eğitimi
Geliştirme Derneği
(KAVEG) Başkanı

Prof. Dr. Güler YALÇIN'ın
Babası, 1945 Köy Enstitüsü
mezunu, Hasanoğlan Yüksek
Köy Enstitüsü kapatılınca
Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu
Sayın Hüseyin YALÇIN'ı
26 Haziran 2010 tarihinde
yitirdik.

Tüm ailesine, yakınlarına
ve Köy Enstitülülere başsağlığı
dileriz.
Işıklar içinde yatsın.

Bize Gelen Kitaplar

- 1- Tamer Abuşoğlu, "Sesini Bana Veren Şiir"
- 2- Hüseyin Eren, "Bir Güneyden Bir Kuzeyden," "Dört Halk Hikayesi"
- 3- M. Ali Eren, "Bir Eğitimcinin Düşünce ve Anıları" – Birinci Kitap
- 4- Kamil Akdoğan, "Tülün Ardındaki Ay"
- 5- Alp Arpad, "Ben Baharları Uyandırmıyaydım"
- 6- M. Fuat Gündüzalp, "Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu"
- 7- Zeki Sarihan, "1921 Maarif Kongresi", "Kurtuluş Savaşı Kadımları"
- 8- Nedime Köşgeroğlu, "Köy Enstitüleri ve Kadın Kalemler, 2"
- 9- M. Güne Demiray, "Okuyup Düşündükçe", Yurduma Atatürk"(Şiir)
- 10- Hasan Gülyüz, "Bir Pedagog Olarak Cavit Binbaşoğlu Sempazyumu"
- 11- Atilla Sarp, "Yaşadığım Ordu"
- 12- Prof. Dr. Haberalin Sözlü Silivri Savunması "Suçum Ne?"
- 13- Prof. Dr. Mümin Köksoy, "Yabancı Dille Eğitim"
- 14- Boris Vian- Yaba Sahaf, "Generallerin İkinci Kahvaltısı"

Tonguç'un mezarına 21 köy enstitüsünden getirilen toprak serpildi. Hacı Angı İvriz'den getirdiği toprağı Tonguç'un mezarına bırakıyor...

Tonguç'u anma panel: soldan Erdal Atıcı, Yrd. Doç. Dr. Sabiha Hakan, Prof. Dr. Mehmet Tomanbay

Tonguç'u anma panel Erdal Atıcı, Mahmut Makal

Şiir Köşesi

Nazım Hikmet

Türk Köylüsü

Topraktan öğrenip
 kitapsız bilendir.
 Hoca Nasreddin gibi ağlayan
 Bayburtlu Zihni gibi gülerdir.
 Ferhad'dır
 Kerem'dir
 ve Keloğlan'dır.
 Yol görünür onun garip serine,
 analar, babalar umudu keser,
 kahbe felek ona eder oyunu.
 Çarşambayı sel alır,
 bir yâr sever
 el alır,
 kanadı kırılır
 çöllerde kalır,

ölmeden mezara koyarlar onu.
 O, «Yûnusû biçâredir
 baştan ayağa yâredir,»
 ağı içer su yerine.
 Fakat bir kerre bir derd anlayan düşmeyegörsün önlerine
 ve bir kerre vakterişip :
 «Gayrık yeter!...»
 demesinler.
 Ve bir kerre dediler mi :
 «İsrafil surunu urur
 mahlukat yerinden durur»,
 toprağın nabzı başlar
 onun nabızlarında atmağa.
 Ne kendi nefsinin korur,
 ne düşmanı kayırır,
 «Dağları yırtıp ayırır,
 kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa...»

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı	Köy Enstitüleri
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	ALİ KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	kevakfi@gmail.com
Basım Yeri	Merdiven Reklam Tanıtım
	GMK Bulvarı Özveren Sk. No: 13/14 DEMİRTEPE - ANKARA
	Tel: 0312 232 30 88 • merdivenreklamtanitim@gmail.com